

Cepljenje proti HPV v ginekoloških ambulantah: iz teorije v prakso

Petra Meglič

Ginekologija Meglič, Metelkova 15, Ljubljana

Povzetek

Cepljenje proti HPV-okužbam v ginekoloških ambulantah na vseh nivojih bi moralo biti na voljo tako dekletom, ki se niso cepile v 6. razredu osnovne šole, kot tudi tistim, ki so rojene pred letom 1998 in to želijo. Ginekologi poznamo patologijo zaradi okužb s HPV, jo diagnosticiramo in zdravimo. Delovati pa moramo tudi preventivno in informativno.

V prispevku predstavljamo rezultate cepljenja na enem samem cepilnem mestu, kjer smo v 10. mesecih cepili 20 zamudnic, 41 samoplačnic in 4 samoplačnike.

Ključne besede: cepljenje proti HPV, cepilno mesto, zamudnice, samoplačniško cepljenje

Uvod

Splošno o cepljenju proti HPV

S HPV povezanih rakov je mnogo več, kot samo ginekoloških, o katerih večinoma govorimo v naši stroki. V porastu sta rak ust in žrela ter anusa (1), ki sta tudi posledica spolne aktivnosti.

Problem so predrakave spremembe materničnega vratu, ki zahtevajo zdravljenje in so poleg večje verjetnosti za prezgodnji porod (2) tudi velik psihološki problem za ženske.

Genitalne bradavice so v populaciji podcenjen problem. Sodijo med spolno nalezljive bolezni (SNB) in vemo, da ena SNB izredno poveča verjetnost tudi ostalih (3).

Cepljenje proti okužbi s HPV še pred začetkom spolne aktivnosti praktično izniči verjetnost raka materničnega vratu (RMV) in zelo zmanjša verjetnost nastanka drugih bolezni, ki jih povzroča okužba s HPV.

Zato bi morali specialist ginekologije in porodništva omogočiti pacientkam, da se cepijo v njihovih ambulantah. Razlogov za to je več:

- najbolj poznamo razvoj in naravo okužbe s HPV. Okužbe diagnosticiramo, jim sledimo in tudi zdravimo;
- pacientke zaupajo naši strokovni presoji;
- dekletom, ki se želijo cepiti, ni potrebno iskati cepilnega mesta drugje, saj se med iskanjem teh mest marsikatera premisli in se ne odloči za cepljenje;

- cepljenju lahko sledimo in ob prvem odmerku določimo datuma za naslednja dva. Če dekleta ni na cepljenje, jo pokličemo in jo spomnimo na zamujen termin.

Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ) organizira tečaj za cepilce, zdravnike in medicinske sestre, ki morajo znati strokovno ravnati s cepivi, njihovo distribucijo in hranjenjem. V enoti, ki izvaja cepljenje, mora biti vsaj 1 certificiran cepilec.

Cepljenje lahko poteka na 3 načine:

1. **V ustanovah, ki so že cepilno mesto:** zdravstveni domovi, bolnišnice, inštituti. To je najlažje, ker je cepilno mesto že vzpostavljeno. Odgovorna oseba skrbi za hladilnik in cepiva, ki jih tudi naroča in sprejema. Cepiva iz hladilnika jemljemo po potrebi. Cepljenja obvezno vnašamo v centralni register cepljenih oseb.
2. **Na cepilnem mestu, vzpostavljenim na novo:** zasebne ambulante, ambulante s koncesijo. Najprej je treba kupiti ustrezen certificiran hladilnik, nato se na NIJZ naredijo postopki registracije cepilnega mesta. Osebe v ambulanti samostojno skrbi za celoten postopek naročanja in shranjevanja cepiv, za hladno verigo. Cepljenja je treba obvezno vnašati v centralni register cepljenih oseb.
3. **Na „priskledniškem“ cepilnem mestu:** to je cepilno mesto brez lastnega hladilnika. Po vpisu v register cepilnega mesta (NIJZ, Ministrstvo za zdravje) poteka naročanje cepiv samostojno. Cepiva se shranjujejo v certificiran in kalibriran hladilnik, ki si ga deli več uporabnikov.

Obvezen je vnos cepljenja v centralni register cepljenih oseb.

Lastni rezultati

Po vzpostavitvi cepilnega mesta v Ginekologiji Meglič smo začeli decembra 2020 s cepljenjem s cepivom GARDASIL 9.

Do 30. 9. 2021 (10 mesecev) smo cepili 20 deklet zamudnic, ki so opredeljena v ginekološki ambulanti Ginekologija Meglič in so rojena leta 1998 ali kasneje ter se za cepljenje niso odločila med šolanjem oz. rednimi preventivnimi šolskimi pregledi. Zanje je cepivo brezplačno.

Trenutno smo porabili 48 ampul cepiva.

Trenutno v naše ambulante na preventivne preglede prihajajo dekleta rojena leta 2001. Največ cepljenj je v skupini deklet, rojenih leta 1999 in 2000 (Slika 1).

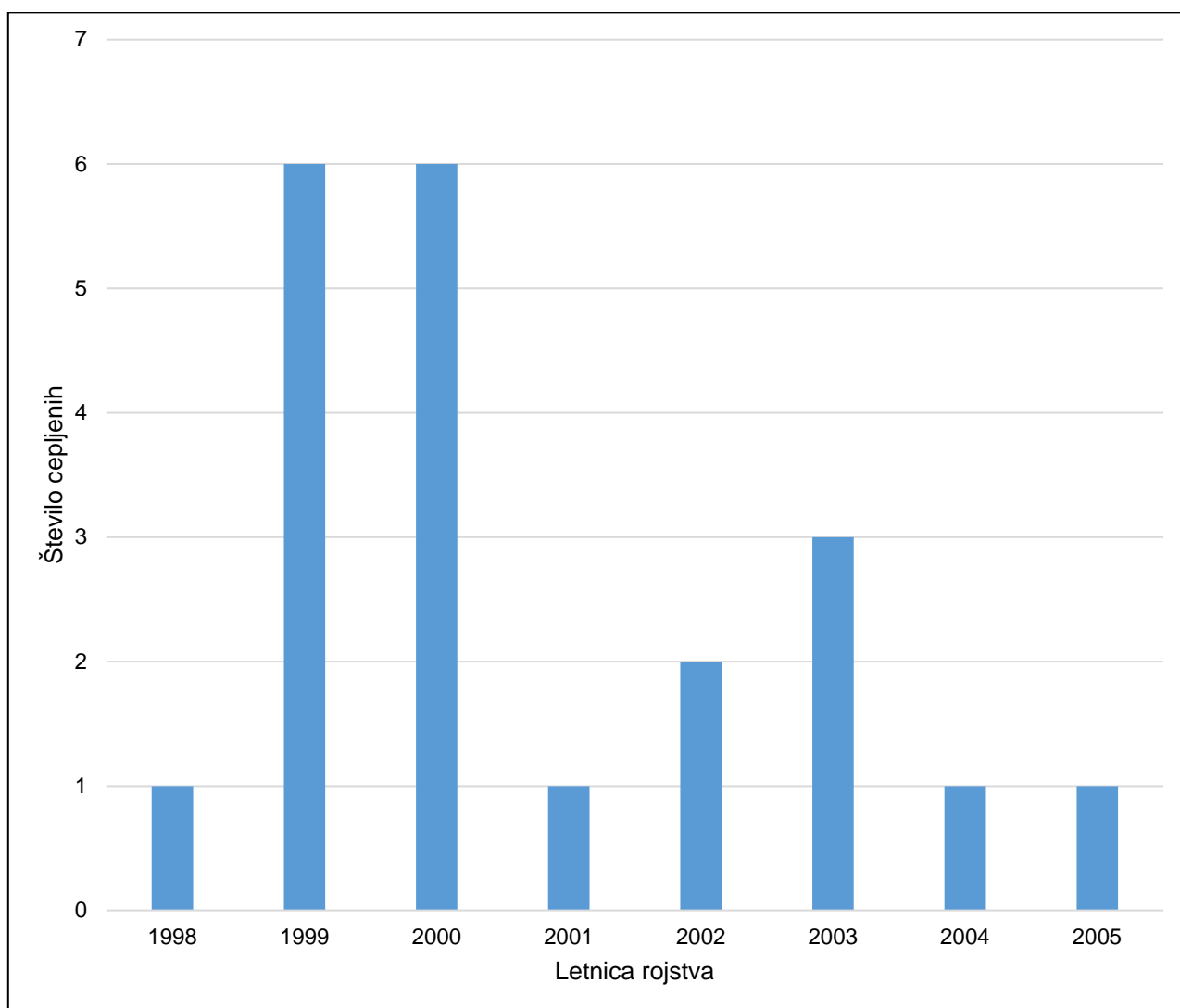
V istem času smo opravili tudi 45 samoplačniških cepljenj, od tega 41 pri ženskah in 4 pri moških. Cepivo je samoplačniško za vse, ki so rojeni pred letom 1998 (Slika 2).

Za samoplačniška cepljenja se v večini odločajo dekleta, rojena med leti 1990 in 1998. Veliko zanimanje za cepljenje je tudi pri ženskah, ki so imele patološke PAP ali HPV teste ali so bile zdravljene zaradi predrakavih sprememb ter ženske, ki trenutno niso v monogamnih spolnih zvezah.

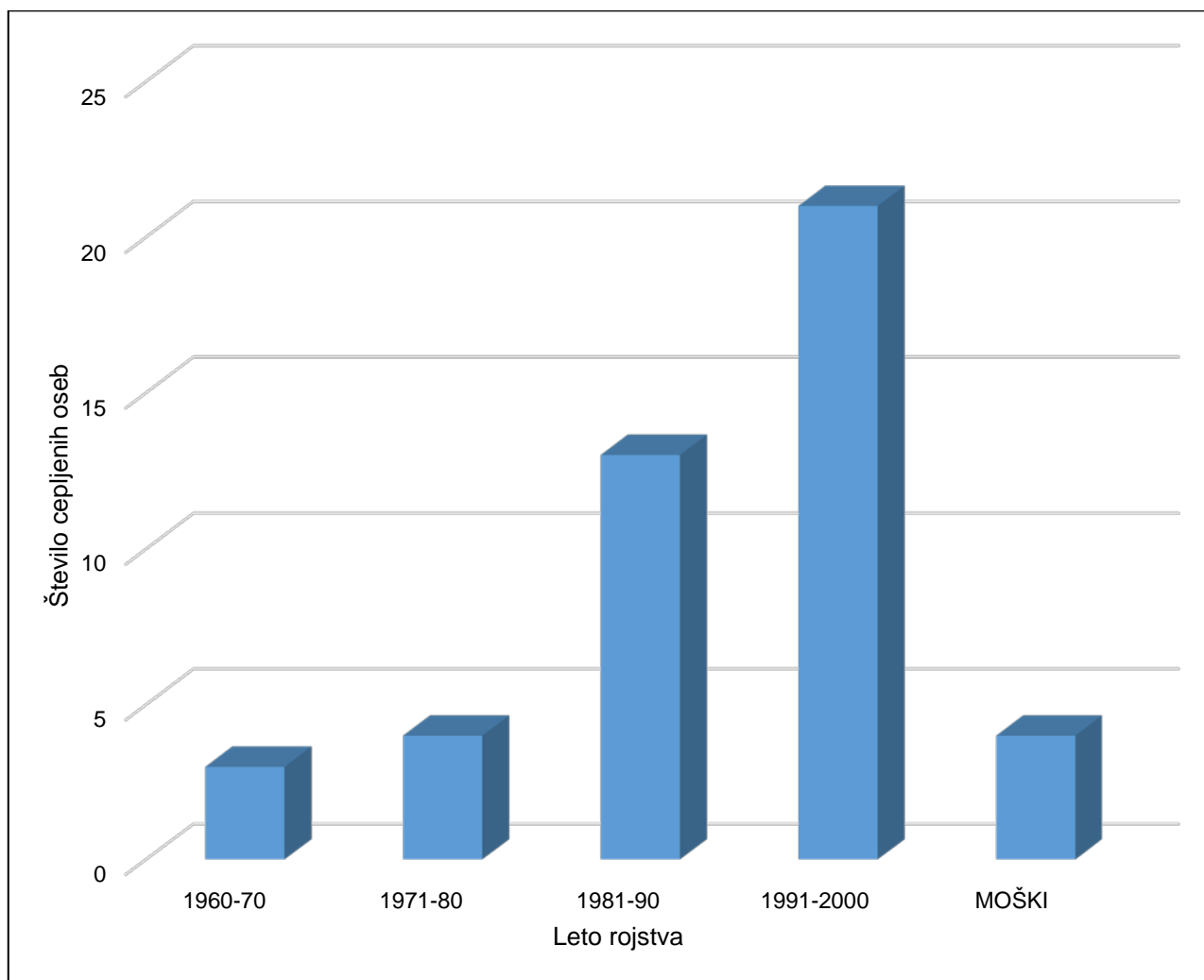
Doslej smo porabili 97 ampul cepiva

Razprava

V Sloveniji smo z brezplačnim, prostovoljnim cepljenjem deklet začeli v šolskem letu 2009/10 in sicer z generacijo rojeno leta 1998. Nikoli ni bila dosežena ciljna precepljenost, to je vsaj 70 %. Trenutna precepljenost za leto 2017/18 je 59,3 % (4), kar je najbolje do sedaj.

Slika 1. Število cepljenih zamudnic, rojenih v obdobju 1998–2005 po letnici rojstva (N= 20)

Slika 2. Cepljenje samoplačnikov (N= 45). (x = leto rojstva, y= število cepljenih oseb)

Po 15. letu starosti postane dekleta opravilno sposobno in lahko samo odloča o sebi, torej dovoljenje staršev za cepljenje ni več potrebno.

Stroka in krovna združenja so si enotna, da je cepljenje proti okužbi s HPV potrebno in varno. Za izobraževanje o okužbi s HPV in cepljenje proti njej so zadolženi NIJZ in specialisti šolske medicine. Patologijo diagnosticiramo in zdravimo ginekologi. Zato bi ginekologi morali prevzeti večji delež tudi v izobraževanju laične in strokovne javnosti in seveda tudi cepiti proti HPV okužbi.

Letos imamo na preventivnih pregledih v ginekoloških ambulantah 4. generacijo deklet po uvedbi prostovoljnega cepljenja. To so generacije deklet z najslabšo kolektivno precepljenostjo, zato je naloga ginekologov, da s pravilnim pristopom in informiranjem poskusimo popraviti zamujeno. Cepivo tukaj in zdaj je odlična priložnost.

Seveda ni vse enostavno. Problem je strošek nakupa primerne hladilnice, ki je osnova cepilnega mesta. Trenutno v ambulantah kot zamudnice lahko cepimo

le svoje opredeljene pacientke, kar bi morali urediti s plačnikom cepljenja, to je zdravstvena zavarovalnica. Osnova pa je volja ginekološke ekipe in prepričanje, da je to potrebno in prav.

Viri

1. Zadnik V, Primic Žakelj M, Lokar K, Jarm K, Ivanus U, Zagar T. Cancer burden in Slovenia with the time trends analysis. *Radiol Oncol.* 2017;51(1):47–55.
2. Castanon A, Landy R, Brocklehurst P, Evans H, Peebles D, Singh N, et al. Risk of preterm delivery with increasing depth of excision for cervical intraepithelial neoplasia in England: nested case-control study. *BMJ.* 2014;349:g7406.
3. Sočan M, Freljih T, Klavs I, Grilc E, Grgič Vitek M, Učakar V. Genitalne bradavice. In: Sočan M, Freljih T, Klavs I, Grilc E, Grgič Vitek M, Učakar V, ur. Epidemiološko spremljanje nalezljivih bolezni v Sloveniji v letu 2018. Ljubljana: NIJZ; 2019. p. 40–41.
4. Šinkovec Zorko N, Učakar V, Grgič Vitek M. Cepljenje proti HPV v Sloveniji: rezultati v šolskem letu 2019/20 in izzivi v pandemiji COVID-19; 2020 [cited 2021 Nov 17]. Available from: <https://zora.onko>

i.si/fileadmin/user_upload/publikacije/izobrazevanja/2020_10ZD_zbornik/13-Sinkovec_Cepljenje_proti_HPV_v_Sloveniji.pdf.